

ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ПРАВОСУБЕКТНОСТ

Гл. ас. д-р Теодора Йовчева
ВСУ „Черноризец Храбър“

Една от ключовите теми в правната теория е свързана със субектите на правото. Във връзка с вътрешното право тя не предизвиква съществени дискусии, доколкото е общоприето, че субекти на правото са физическите лица (индивидуални правни субекти) и придобилите правна индивидуализация форми на човешка колективност, конституирани като колективни субекти на правото. Във вътрешното право човешкият индивид, който е основен субект на правото, се счита за правоспособен от момента на раждането си. Подобно на него, в международното право би следвало всяко спонтанно възникнало колективно или общностно образувание, доколкото е засегнато от действието на това право, да може също да се впише в субективните му предели и да придобие оправомощност. Но за да се установи възможност за въздействие в сферата на международното право, всяко такова образувание е в състояние на зависимост от държавата.

Терминът „субект на международното право“ е сравнително нов и рядко се споменава в международноправни актове. Пример е Виенската конвенция за правото на международните договори от 1969 г., където в чл. 3 фигурира изразът „държави и други субекти на международното право“ [1]. Субектите на международното право възникват основно абстрактно като се изключи индивидът в хипотезите, в които се обсъжда неговата международна правосубектност. В болшинството от случаите те се конституират в зависимост от самопроизводна воля и тя е оригинерният фактор с многопластово значение, тъй като включва множество сложни съставки, които представляват обединен израз на естественото и на позитивираното право на нацията. От друга страна, в природата на нацията се поглъща съдържанието на целия етнически субстрат, етническите белези на народа, който изгражда етносоциален организъм [2] и на него се полагат съответстващи права не по-малко, отколкото на индивида. В международното публично право проявлението на целия комплекс на учредителната воля, която отчита интересите на етноса, народа, нацията в проекции, е даденост, която се приема от останалите, но не винаги придобива юридическа завършеност и съответно – пълноценност.

В кръга от въпросите, свързани с международната правосубектност, попада и проблемът за международното признаване по отношение на някои от субектите и въобще за смисловите измерения, в които терминът „признаване“ е относим към международното право и неговите субекти. Подчерганият интерес към този термин в правната теория не е нов и доказва неговата нееднозначност [3].

Друга част от проблематиката се отнася до правата или функциите на субектите на международното право и зависимостта помежду им. Смисълът на волеизявлението в международното право би трябвало да се изследва в светлината на волята, на различните нива на проявлението ѝ. Нейната вътрешна консистенция обединява интереса към благата на индивидуално, етническо, национално ниво. Едва така следва да се подходи към осмислянето на интернационалния аспект, на глобалния ефект, на всички задълбочаващи се връзки. Тази свързаност, основана на обективни дадености в обитаваната от човека среда и на спонтанната потребност, породена от тях, трябва да преодолее изкуственото разделение, което рядко се създава от позитивното право.

Всички тези въпроси са обвързани с характеристиките на правното отношение, което е в дискурсна връзка с въпросите на международната правосубектност. Поради самия контакт между абстрактните фигури, производни от държавата, независимо дали за да се впишат автономно в характеристиките на един държавен организъм, или за да бъдат действащи в международните отношения, те се въвеждат по непосредствен начин в правния мир. Въпросът е дали така организираният правен ред отчита присъствието на тези фигури и стават ли те фигури в правото поради самия контакт, развиван в международната среда? Защото тя може да се определи като сфера на международни връзки и отношения, но засега само въз основа на пресечните точки и общото пространство между признатите субекти на международното право. Всъщност от белезите на тяхното правно конституиране и легитимация, доколкото те връщат рефлексия към средата и отношенията в нея, самата тя се определя като международна, както и отношенията.

В доктрината международните отношения се дефинират като отношения между субектите на международното право [4]. От друга страна обаче, самото правно отношение е основано на правни механизми, които нямат форма извън правото. Извън него съществуването на социална колективност не би било отчетено, поне не с форма и юридическа функционалност. В същото време правосубектността на някои фигури, чието присъствие се налага и също рефлектира в международната среда, е под въпрос според редица автори [5]. В не по-малка степен тази гледна точка може да се отнесе към държавоподобните образувания, особено случаите на правосубектност и към физическите лица. Той оставя отворен въпроса за характеристиката на международната правосубектност и на понятието „субект на международното право“.

За да се проследи съдържателно, следва да се отчете не толкова фактическата, колкото качествената роля на държавата като субект сама по себе си и като участник в конституирането на другите субекти на международното право. Ролята ѝ, разбира се, е еднозначна и безусловна в създаването на правилата на международното право и идентификацията на държавата с неговото битие е неизбежна в теорията. Само че международното право, както явлението право в цялост, все

пак възниква в резултат от естественото протичане на обществени процеси, а тяхната еманация едва ли се изчерпва с една-единствена форма на организираност и канализиране на процеси. Те имат твърде много дълбочинни слоеве. Затова трябва да се обърне внимание и на тези аспекти на международната правосубектност, които приобщават други фигури към субектите на международното право и всичко това с препратки към поставените тук нюанси, свързани и с други институти на международното право.

Прието е, че развитието на международното право се обуславя от характера на междудържавните отношения в отделни фази на историческото развитие на международното общуване. Според О. Борисов терминът „международно“ има буквална семантика, защото генезисът на самото явление е в междуплеменните отношения, т.е. то възниква като примитивна форма и разновидност на съвременните обичайни правила в средите на по-примитивни социални звена. Същият автор посочва, че междуплеменните отношения са исторически предшественик на междудържавните отношения и в това битие международното право не е имало връзка с държавата, а възниква като отражение на даденостите от материалното съществуване на хората. Като същинско право, международното право възниква с установяването на междудържавните отношения [6].

В този смисъл появата на международното право е предшествана от създаването и развитието на вътрешното право на държавите. По аналогия с нормите, действащи в държавноорганизираното общество, се формират отношения с подобни общности още към периода на възникване на първите държави. По тази причина международното право не се заражда като самостоятелна система [7]. От това следва, че то е производно от процесите на съприкосновение между общностите, за които държавата е основна форма на организираност на дадения етап.

Държавата сама по себе си е обект на правната наука, защото е в генетична и функционална връзка с правото. Тя е органична и саморазвиваща се социална общност, а съществуването ѝ е невъзможно без симбиоза с правото, което характеризира нейната природа. Самото то, в качеството си на явление със социално-нормативно естество, е присъщо на държавно организираната общност и действието му е невъзможно без държавата. И двете явления, както всички явления въобще, са вътрешно организирани, самоорганизирани на практика, а във от себе си, се проявяват като организираща даденост [8]. Едва като следващо ниво на свързаните им функции, се различават и външните им допирателни с други системи и явления, в това число системата на международните отношения.

В тази връзка международното право в позитивен смисъл е под въздействието на значителната роля, която има държавата в съвременния свят. Образования, различни от нея, се появяват с призната международна правосубектност относително скоро на фона на комплексното му развитие: свободните градове, рицарските ордени, Светият престол и международните организации, чиято правосубектност е призната след Втората световна война. Всъщност държавите са първият по време и водещ създател на международноправните норми и именно като единствен двигател на правилата са също първите им адресати и първите субекти на международното право [9].

Това продължава дълго и в голяма степен цялата материя е подчинена на особено състояние, конститутивната природа и роля на държавата, която дефинира формите си на контакт и свързаност с други формирования по самопроизведен и самозадължаващ начин. Определянето на понятието „субект на международното право“ се налага от появата на нови фигури, по отношение на които следва да се пренесе в определен обем правосубектността [10].

Международната правосубектност е признато качество на всяка държава, независимо от това дали тя е призната. Правните последици от признаването имат значение за фактическата реализация на международната правоспособност на държавите. Равните им права обаче са функция на правосубектността, на това, че държавата наподобява личност в правото [11] – те са аналогични на изначалната правосубектност на всеки човешки индивид от момента на раждането му.

Обемът на правосубектността на държавата значително превишава този на другите субекти на международното право [12]. Тази линия се разклонява в определеността и формите на суверенитета – свойство, което отличава държавата и е с троично съдържание. В него се отделят понятията национален, държавен и народен суверенитет, но наименованията не почиват върху различни носители и разни суверенитети. Към тази класическа постановка съвременната теория добавя „суверенитет на взаимозависимостта“, „вътрешен суверенитет“, „Вестфалски суверенитет“, „международноправен суверенитет“ [13].

Триадата на суверенитета има голямо и подразбиращо се значение за темата. Тя може да се коментира не само за да окачестви и отличи държавата като особен субект на правото, но и за да определи в една от проекциите си основанието на международната правосубектност, когато тя е спорна по отношение на някои субекти.

В теорията съществува фигурата на т.нар. „нетрадиционни субекти“ на международното право, всъщност наричани различно и категоризирани в разновидности от учените [14].

Според Иван Владимиров въстаналите народи по своето значение като субекти на международното право следват държавите, тъй като упражняват правото си на самоопределение. Правото на самоопределение е императив в системата на международното право съобразно гледищата и на други изтъкнати учени (Емил Константинов, Благой Видин). Въстаналите народи, според И. Владимиров, са следвани от международните организации и на последно място са политико-териториалните единици. О. Борисов окачествява тези субекти като „специфични“, включвайки държавоподобните образувания, нациите и народите, които се борят за национално освобождение, и индивида. В чуждестранната доктрина изтъкнати автори предлагат и своя ракурс. Ян Броунли представя класификация, в която разграничава държави, политически образувания, близки до тях, кондоминиуми, интернационализирани територии, международни организации, органи с делегирани правомощия и органи на международните организации. Той борави и с критерии за особен вид правосубектност и спорни случаи на правосубектност. Ингрид Дитър също възприема широка класификация на субектите: държави, обединения от държави (Британската общност), кондоминиуми, международни организации, неправителствени организации, индивиди, класи, нации, малцин-

ства и мнозинства (при колониите), въстанали и воюващи правителства в изгнание, освободителни движения, Светия престол, Суверенния орден, национални частни и национални публични организации (частни – големи компании, като Британската интернационална компания; публични – централните банки) [15].

Независимо от разнообразието на класификации, които не се изчерпват с посочените, според нас проблемът с „нетрадиционните“, „специфичните“, „особените“ или „спорните“ субекти, както и да бъдат наречени, е проблем тогава, когато засяга обективната воля в рамките на индивидуалния субстрат на колективния организъм и то не всяка воля, защото тя е различна за всеки, а тази, която е обединителна и се свързва с естествените права. В основата на всяка колективност на хората стоят ценности, идеали, стремеж към блага и защитата им, и в крайна сметка – преследването на цели, свързани с тях. В рамките на някои от формите на колективност, за разлика от останалите, на преден план изпъква надграждащият фактор – стремежът към просперитет, стопански, икономически цели или пък не толкова идеална, колкото идеологическата целенасоченост. При тях връзката с естествените права е налична, но много по-опосредствана и абстрахирана от дълбоките си основания. При други, „особени“ фигури обаче, връзката с оригиналната платформа на човешките ценности е пряка и чувствителна. Нещо повече, накръняването на правото им да бъдат представени в целостта си в рамките на международните отношения може да доведе до конфликти отвъд правото.

Поради това намираме, че есенцията на проблема за международната правосубектност би могла да се търси в рамките на субектите, при които връзката с естествените права и общочовешки ценности е чувствителна, и само въз основа на хипотези, в които тя кореспондира с правото на самоопределение, признаването, дискурсът на воля и волеизявление, и мястото на категорията суверенитет в това. Също така намираме, че правосубектността е добре да се разгледа в този дискурс като комплексна принадлежност на съответните субекти, тъй като именно редуцирането ѝ на нива или „обеми“ поражда неравнопоставеност и съответно усложнения. Може би тази категория не следва да се поставя в сегментирани съотношения с конкретни права на субектите, отделяни от пълния комплекс на правосубектността, респективно на правоспособността.

В международното право би могла да се открие една особеност, нетипична според нас за другите отрасли. Става дума за по-тясно подобие на колективните субекти с индивида, защото тези субекти обединяват и изразяват интереса на човешки общности по начин, който им придава персоналност, не просто песонификация. Тази особеност би могла да се определи не толкова като национална или друг вид отличителна черта (етническа, религиозна и пр.), колкото като комплексна, „общностна идентичност“, тъй като изразява интереса на съответната човешка колективност по цялостен, хомогенен, обединителен и волеви признак, макар и опосредено спрямо индивидуалната воля на съставните субекти. В този смисъл подобни субекти наподобяват много повече личността в правото на международните отношения, отколкото международните организации например, които според нас са функционални носители на правно волеизявление, а не изразители на съдържателната воля от сферата на естествено-хуманитарното начало. Поради това, макар и без претенции за предимство пред другите становища, поддържаме

гледната точка, че тези субекти следва да бъдат третираны в сферата на международните отношения както индивида във вътрешното право и би следвало да се приеме, че те се „раждат“ правоспособни. Както отделният човек има право на живот, достойнство и други лични ценности, върховно защитени в сферата на международното право, така и изразяващото тяло на човешка колективност, поне в степенята, в която е създадено да отстоява същите ценности, трябва да ги има безусловни и защитени в юридически смисъл права.

Разгледани поотделно, посочените по-горе институти на международното право са относими към проблема и се синхронизират многопластово в него. Правото на самоопределение на народите и нациите се съотнася към института на международното признаване, а двете заедно – към суверенитета и независимостта в международните отношения.

Правото на самоопределение е със сложно съдържание, но в международното договорно и обичайно право е прието, че същностните му признаци могат да се изведат от редица правни актове и теоретични обобщения. Макар да има следи за по-ранно датиране, историческото му начало се свързва с отзвука и влиянието на Декларацията за независимост (4 юли 1776 г.), последвана от идеите на Великата френска революция от 1789 г. Идеята за правото на народите на свободно самоопределение, включително отделяне и създаване на държава, може да се намери в труда на В.И. Ленин „За правото на нациите на самоопределение“ и в Декларацията за правата на народите на Русия от 15.11.1917 г. Посланието на американския президент У. Уилсън до Конгреса от 8 януари 1918 г. в някои точки налага идейна препратка към правото на народите да избират своя държава и правителство.

Уставът на Обществото на народите, като неразделна част от мирните договори след края на Първата световна война, предвижда в чл. 22 създаването на мандатна система, която – въпреки много уговорки – може да се третира като стъпка към реализация на правото на самоопределение, тъй като със създаването на три категории подмандатни територии се планира и подпомагане на населението да създаде независима държава. По това време обаче посочените концепции все още не могат да се окачествят като утвърдена международна правна норма, която закрепва правото на самоопределение. Това се потвърждава от отказа на Финландия да признае правото на самоопределение на населението на Оландските острови, изразено с почти пълно единодушие в референдум за присъединяване към Швеция [16].

В съвременен план Уставът на ООН в чл. 1, т. 2 представя като цел на организацията да развива приятелските отношения между нациите, които се основават на „принципа на равноправието и самоопределението на народите“. Равноправието, освен че е упоменато в Преамбюла, е заложено и във фундамента на системата за попечителство на ООН, а самоопределението е установено като принцип в чл. 55 и чл. 73. Той се прокарва и в други актове на ООН: Декларацията за предоставяне на независимост на колониалните страни и народи (14 декември 1960 г.), Декларацията за принципите на международното право от 1970 г., Резолюция 3314 на Общото събрание на ООН от 14.12.1974 г. за дефинирането на агресията, Международния пакт за граждански и политически права и Международния

пакт за икономически, социални и културни права. Принципът се потвърждава в решенията на Международния съд на ООН (в редица съвещателни мнения по казуси във връзка с Намибия, Западна Сахара, Косово), в Заключителния акт на Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа от 1975 г., в Декларацията на Световната конференция по правата на човека от 25 юли 1993 г. [17].

Според Бл. Видин правото на самоопределение не обхваща народите и нациите въобще. Корпусът от посочените международни правни актове се отнася по безспорен начин за народи, населяващи колониални държави и образувания, които са различни от държавите метрополии. Освен това според него съдържанието на двата пакта за правата на човека е адресирано към народите на несамоуправляващите се територии. Това се отнася и за народите, които са население на вече съществуващи държави, доколкото в текстовете им е посочено, че за постигане на своите цели всички народи могат свободно да разполагат с природните си богатства и източници при условие, че не се накърняват задълженията, произтичащи от международното икономическо сътрудничество, почиващо на принципа на взаимната изгода и международното право. Последното говори, че се предвижда съществуване на държава и междудържавно сътрудничество [18].

За да придобие смислова завършеност, анализът на правото на самоопределение (на народите, нациите) би трябвало да се основава на легална дефиниция на понятието „народ“, без значение, че в теорията за процедурната демокрация смисълът му е донякъде избистрен. Бл. Видин посочва, че то отсъства в международното право и не се съотнася с общоприети критерии като: етнос, религия или език, които не са нужни, за да се признае наличието на нация или народ – има държави с етнически смесен състав и с почти еднакъв етнически състав – например Косово и Албания. При всички случаи обаче народът се свързва с определена територия. Той може да се определи като относително устойчива маса от населението на една или няколко държави, която проявява воля към промяна на собствения си политически статус в държавата или в държавите, които населява. Изводът според този автор е, че понятието „народ“ се определя от волеизявлението на тази група от хора, поради което нациите (народите) притежават гарантираното в Устава на ООН право на самоопределение. Това ги прави субекти конкретно на правото на самоопределение.

Въпросът за нациите и народите, борещи за независимост, се поставя във връзка с тези констатации. Въпреки че те не са държава и не се признават за субект на международното публично право, нацията се приема за държава в последен стадий на своето създаване. В този смисъл не борещият се народ (нация), а създаващата се държава е субект на международното публично право.

Според същия автор правосубектността на нацията, бореща се за национално освобождение, има първичен произход, който се основава на фикцията за държавния суверенитет – в същността си тя представлява население, заемащо определена територия, независимо в осъществяването на външните си отношения, представено чрез своя организация или организации. Успоредно с това действа официална власт, която поддържа един политически статус, а нацията и народът се борят за промяната му. Тяхното право на самоопределение не зависи нито от признаването, нито от волята на други субекти на международното право. Освен

това правосубектността на нацията по принцип има временен характер, тъй като е пред създаване на своя собствена държава. Дори и това състояние да продължи твърде дълго, нацията остава субект на правото на самоопределение, запазва го и може да го реализира в друг момент, без значение дали нацията или народът са в границите на вече съществуваща държава и имат за цел да се отделят или да се присъединят към друга държава, или имат своя собствена държава, но желаят да се присъединят към друга [19].

Всъщност не съществуването на народ или нация поражда проблеми в международното право. От момента, в който нациите заявят желанието си да променят своя политически статус, те се превръщат в субекти на международното право, представени от органите на политическата организация, изразител на волята им. Същевременно това е акт на констатиране на положението на нацията или народа, борещи се за национално освобождение, в качеството им на субекти на международно право, чиято последица е правото на борещата се нация да влиза в международни отношения с други държави, да изпраща представители в признатите я страни, да получава помощ от тях, да участва в международни конференции, да има представителство в международни организации.

Според Е. Константинов правото на самоопределение не се извършва в стерилна среда, а е предмет на влияния на подкрепа или отхвърляне. Според него за осъществяването му е важна ефективната проява на волята на народа за самоопределение и резултатът не може да бъде анулиран в правно-политическата реалност с правни аргументи. Засегнатите държави могат единствено да предприемат превантивни мерки, а държавите, създадени чрез осъществяването на правото на самоопределение, са суверенни с факта на своето появяване. Те са обвързани, но и защитени от основните принципи на международното право, гарантирани от ООН – суверенното равенство, забраната за заплаха и употреба на сила, добросъвестното изпълнение на поетите международноправни задължения и забраната за намеса във вътрешните работи. Признаването на подобна държава от други държави и международни организации няма конститутивно значение за суверенното ѝ съществуване, по примера на Косово и Северен Кипър. Тя може свободно да определя своя вътрешен строй и развитие, да изгражда контактите си с други държави и международни организации, както тя прецени. Тя притежава качеството суверенитет, израз на независимостта на държавата и правна гаранция за националните интереси [20].

В обобщение, международното признаване на държавата няма конститутивно значение, а е важно за развитието на отношенията с другите държави. Иначе в границите на своята територия държавата притежава териториално и политическо върховенство, неприкосновена е и границите ѝ са нерушими. В това отношение всички държави имат равни права като членове на международната общност, без разлика от икономически, социален, политически или друг характер.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1]. Виенска конвенция за правото на договорите. Обн., ДВ, бр. 87 от 10 октомври 1987 г.
- [2]. Дачев, Л. Учение за държавата. Свидя, 2001.
- [3]. Видин, Б. Международно публично право. Обща част. София: СОФИ-Р, 1999, с. 126; Мулешкова, И. Правото на самоопределение и институтът на признаването. В: Сб. Международна научна конференция на УНСС „Въздействие на международното право и правото на ЕС върху българската правна система“, ноември 2018, с. 51 – 71; Вж. още: Lauterpacht, H. Recognition of States in International Law. In: The Yale Law Journal, vol. 53, № 3/1944, pp. 385 – 458. Available at: <https://openyls.law.yale.edu>. Visited 29.05.2022 г.; *Thormodsgard, O., R. Moore. Recognition in International Law, 12 ST. LOUIS L. REV. 108 (1927)*. Available at: https://openscholarship.wustl.edu/law_lawreview/vol12/iss2/; *Recognition in UK and International Law – Chatham House*. Available at: https://www.chathamhouse.org/field_document. Visited 29.05.2022
- [4]. Видин, Б. Цит. съч., с. 23.
- [5]. Hickey, James E. Jr. The Source of International Legal Personality in the 21st Century, 2 Hofstra L. & Pol’y Symp. 1 (1997) Available at: http://scholarlycommons.law.hofstra.edu/faculty_scholarship/563
- [6]. Борисов, О. Международно публично право. Нова звезда, 2009, с. 31.
- [7]. Видин, Б. Цит. съч., с. 35.
- [8]. Дачев, Л. Учение за държавата, с. 6.
- [9]. Видин, Б. Цит. съч., с. 105.
- [10]. Пак там.
- [11] Борисов, О. Цит. съч., с. 89; Видин, Б. Цит. съч., с. 105.
- [12] Пак там.
- [13]. Дачев, Л. Цит. съч., с. 114, Rayanova, K. The Foreign Policy Role of the State (Between „Aging“ and „Restoring“ Sovereignty) In: Proceedings of University of Ruse – 2022, Vol. 60, book 7.2, pp. 21 – 22.
- [14]. Табакова, И. Нетрадиционни субекти на международното право. В: law-journal3-2001 – 2011, с. 129 – 146. Достъпна на: <https://law.nbu.bg>. Посетена на 28.05.2022; Минидържави – нетрадиционни субекти на международното право. В: The European Times. Достъпна на: <https://www.europeantimes.news/bg/2021/10/> Посетена на 28.05.2022.
- [15]. Табакова, И. Цит. съч., с. 130 и сл.
- [16]. Видин, Б. Правото на самоопределение на народите. В: Сб. „Ролята и значението на международното и наднационалното право в съвременния свят“ (в чест на 90-годишнината на проф. Ив. Владимиров). София: УНСС, 2018, с. 459 – 461.
- [17]. Пак там.
- [18]. Пак там, с. 462.
- [19]. Пак там, с. 463 – 464.
- [20]. Константинов, Е. Право на самоопределение на народите. В: Сб. „Ролята и значението на международното и наднационалното право...“, с. 429 – 431.

ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ПРАВОСУБЕКТНОСТ

Гл. ас. д-р Теодора Йовчева
ВСУ „Черноризец Храбър“

Резюме: Предмет на доклада са някои теоретични аспекти на въпроса за субектите на международното право. Проследено е възникването и развитието на понятието „субект на международното право“ и състоянието на зависимост на този вид правни субекти от държавата. Подчертано е значението на международната правосубектност на държавата. Отделено е внимание на т.нар. „особени субекти на международното право“ с акцент върху мястото и ролята на народите и нациите, борещи се за национално освобождение. Изразено е становище относно ролята на признаването за конституирането на субекти на международното право.

Ключови думи: международно право, конституиране, субекти, държава, признаване.

THEORETICAL ASPECTS OF INTERNATIONAL LEGAL SUBJECT

Chief Assist. Prof. Teodora Yovcheva, PhD
VFU „Chernorizets Hrabar“

Summary: The subject of the report is some theoretical aspects of the issue of subjects of international law. The origin and development of the notion of international law subjects and their dependence on the state are traced. The importance of the international legal personality of the state is emphasized. Attention is paid to the so-called „special subjects of international law“, with an emphasis on the place and role of peoples and nations fighting for national liberation. An opinion was expressed on the role of recognition in the creation of the subjects of international law.

Keywords: international law, constitution, subjects, state, recognition.